

Сабақтың тақырыбы:

ый э... о запросу МДН РК (13-2/048 от 10.09.2019). Все права на учебник принадлежат издательству "Кекжиен-Горизонт"/защищены
ном... распространение учебника и его частей запрещены без письменного согласия правообладателя"
78 У... ения свободы).

5-6-
сабақ

Заманауи ат спорты

Оқу мақсаттары:

- Т.11.1.5.1 мәтін бойынша автор позициясын және көтерілген мәселеге қарымқатынасын, тыңдаушыға ықпал ету тәсілін талдай отырып, негізгі ойды анықтау;
- А.11.2.5.1 көпшілік алдында сөз сөйлеуде маңызды орын алатын тілдік (вербалдық) және бейвербалдық элементтерді қолданып, сенімді және еркін сөйлеу;
- ТБ.11.5.1.4 мәтін құрауда есімдіктердің мағыналық түрлерін стильдік ерекшеліктеріне сай қолдану;

Жаңа сөздер:

- □ ҚЫЛ-
- будандастыру-
- Избасар-
- некенсаяǰқ-
- өрескел-

Ойтүрткі

1-тапсырма. Суреттегі бұйымдардың бүгінгі тақырыппен байланысын анықта. Өзің білетін бұйым туралы айтып көр.

ер-тоқым

қамыт

арқан

үзеңгі

қамшы

МӘТІНМЕН ЖҰМЫС

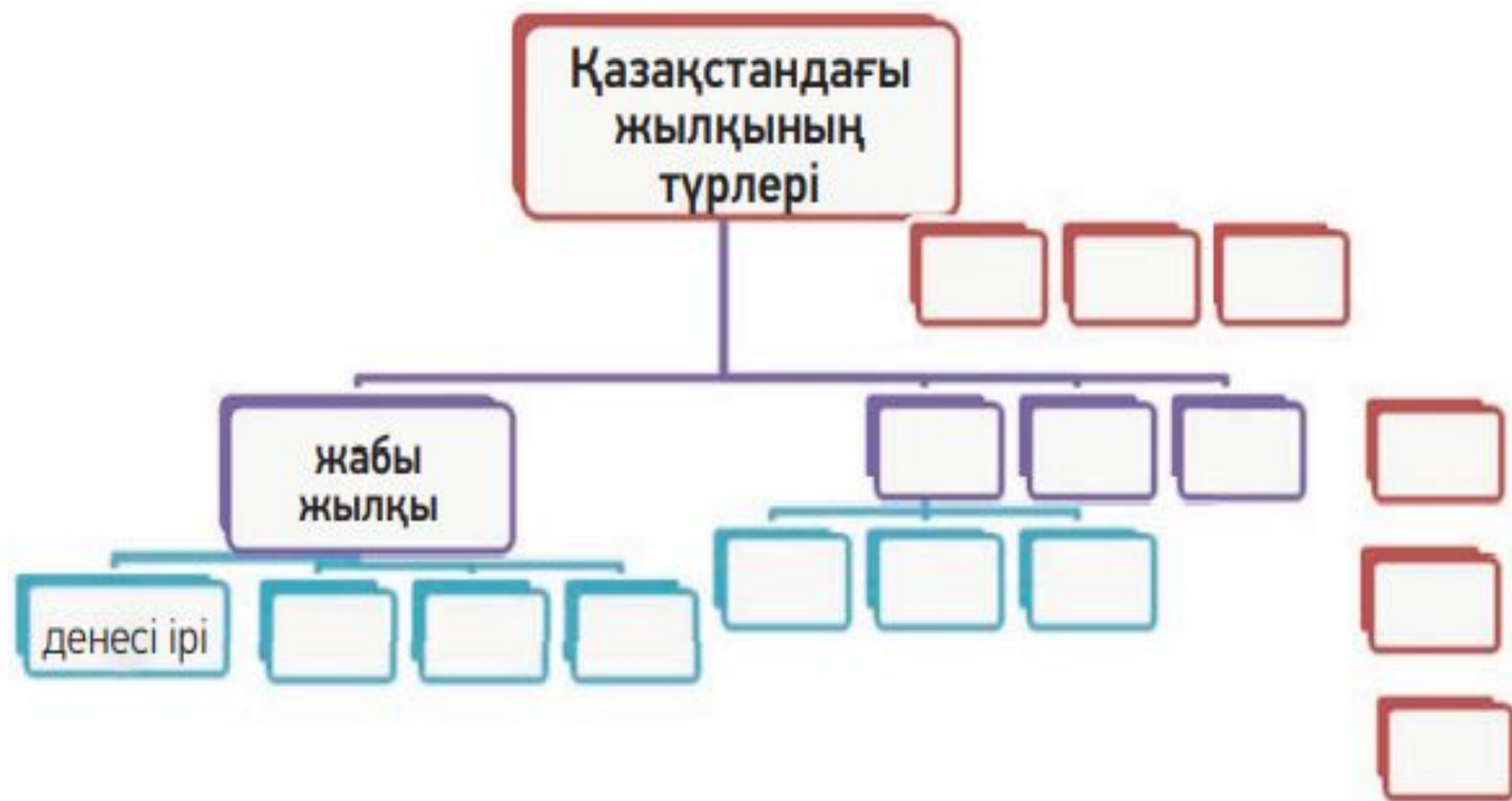
ТЫҢДАЛЫМ АЙТЫЛЫМ

3-тапсырма. Мәтінді тыңда. Сұрақтарға жауап бер.

1. Қазақ халқы жылқының пірі не деп санаған?
2. Жылқының қымызы қандай сусын?
3. Жылқының еті қандай тағам?
4. Жылқының терісінен қандай бұйымдар дайындайды?
5. Жылқының қылынан не жасайды?
6. Қазақстанда жылқының қандай түрлері бар?

4-тапсырма. Тыңдаған мәтін бойынша кластерді толтыр.

ОҚЫЛЫМ

5-тапсырма. Мәтінді оқы. Тақырып қой.

- Ат спортының бірнеше түрі бар. Ат спорты олимпиадалық ойындар және олимпиадаға кірмейтін ойындар болып бөлінеді. Олимпиадалық ат спорты ойындары: конкур, ат үйрету, үш сайыс.

Конкур — конкур алаңында белгіленген тәртіпте белгілі бір қиындық пен биіктікте кедергілерді өту бойынша жарыстар. Конкур — ең бейнелі ат спорты түрлерінің бірі. Шабандоз батыл әрі табанды, жылқыны басқару өнерін жетік біліп, жақсы физикалық дайындықта болуы тиіс.

Ат үйрету — халықаралық терминология бойынша, «дрессура», ат мінудің жоғарғы мектебі, олимпиадалық спорт түрі.

Ат үйрету ат спортының ең әдемі түрі болып есептеледі. Спорттың бұл түрінде шабандоз түрлі жаттығуларды көрсетуі тиіс. Өрескел қателік жылқыны жаралауы мүмкін. Сондықтан шабандоз қателік жібермеуге тырысады. Сондай-ақ жылқының жалпы сыртқы бейнесі, үйлесімдігі, икемі, әсем қимылдарға табиғи қабілеті бағаланады. Белгіленген схемалары бар міндетті бағдарламалардан басқа жоғары деңгейдегі жарыстарда, соның ішінде олимпиада ойындарында «кюр» (kür) деп аталатын еркін бағдарлама болуы мүмкін, онда спортшылар музыкалық әуенмен ат үйретуге тән жаттығуларды көрсетеді.

Үшсайыс — олимпиадалық ат спортының бір түрі. Мұнда жануардың манеждік жүріс, кросс, кедергілерден жүріп өту секілді байқаулардағы ептілігі сынға түседі. Үшсайыс үш күн жүреді. Бірінші күні манежде, екінші күні дала тексерісі, үшінші күні кедергілерден өту арқылы жарысады (<http://olympic.kz> сайтынан).

- Қазіргі кезде ұлттық ат спорты дамып келеді. Көкпар, аударыспақ, теңге ілу, жамбы ату, қыз қуу, асау үйрету сияқты спорт түрлерінен түрлі жарыстар өтеді. 2017 жылы «ЭКСПО» көрмесі кезінде қазақ халқының ұлттық ат спорты бойынша жарыстар өтті. Атжарыстан Елбасы Н. Назарбаевтың жүлдесі үшін «ЭКСПО кубогі» болды. Атжарыс «Ұшқыр бәйге» (2, 4 км), «Аламан бәйге» (25 км), «Жорға жарысы» (7 км), «Топ бәйге» (15 км), «Ұшқыр бәйге» (1,8 км) түрлері бойынша өтті. Бәйгелердің жүлде қорының ең төменгісі 5 мың АҚШ долларынан басталып, жоғарғысы 50 мың долларға дейін болды.

Жамбы атудан «Алтын жебе» халықаралық турнирі өтті. Бұл жарысқа 25 мемлекеттен 50 мерген қатысты. Аударыспақтан әлем чемпионаты өтті. Көкпардан «Әлем кубогі» сарапқа салынды. Сонымен бірге теңге ілу, қыз қуу сияқты спорт түрлерінен жарыстар өтті.

Соңғы жылдары ұлттық ат спортына жастардың қызығушылығы артып келеді. Бұрын ұлттық спортпен айналысатын жасөспірімдер некен-саяқ болса, қазір үлкендердің ізбасарлары көбейіп келеді. Аймақтарда ұлттық ат спортының мектептері ашыла бастады (<http://argymaq.kz> сайтынан).

1.	Көкпар	а.	Белгіленген арақашықтықта үш-төрт жерге шүберекке оралып теңге тасталады. Шабандоздар шауып келе жатып, жердегі теңгені алулары қажет.
2.	Аударыспақ	ә.	Бұл спорт түрінің шарты бойынша қатысушы атпен шауып келе жатып, жолындағы нысаналарды садақпен атып құлатуы тиіс.
3.	Асау үйрету	б.	Ат спортының бұл түрі бойынша тай жарыс, аламан жарыс, жорға жарыс және т.б. өтеді. Көмбеге алғаш шауып келген шабандоз «жеңімпаз» атанады.
4.	Теңге ілу	в.	Белгілі бір уақытта асау атты жігіт мойнына құрық тастап ұстап, мінуі тиіс. Ол осы уақыт ішінде асаудан құламай, бағындыра алуы керек.
5.	Жамбы ату	г.	Спорттың бұл түріне атқа мінген екі жігіт қатысады. Олар белгілі бір уақыт ішінде бірін-бірі аттан аударып түсіруі керек. Жеңіске жеткен жігіт ойын шарты бойынша келесі жеңімпазбен бәсекелеседі.
6.	Қыз қуу	ғ.	Ат спортының бұл түріне атқа мінген жігіттер қатысады. Олар жерде жатқан бауыздалған лақты ортадағы көмбеге әкеп лақтырулары керек. Кім бұрын көмбеге әкелсе, сол жеңімпаз болады.
7.	Бәйге	д.	Ойынға атқа мінген қыз бен жігіт қатысады. Арақашықтығы 1-2 км болатын екі көмбе белгіленеді. Берілген белгіден кейін қыз екінші көмбеге шаба жөнеледі. Жігіт қызды қуып жетуі тиіс. Егер жігіт қызды көмбеге дейін қуып жете алмаса, қайтарда қыз жігітті қуады. Қуып жетсе, қамшының астына алады.

Үй тапсырмасы:

АЙТЫЛЫМ

7-тапсырма. Мектеп оқушыларынан ұлттық спорт түрлері туралы сауалнама алыңдар. Ол үшін бірнеше сұрақ дайындаңдар. Сауалнама нәтижесін сыныпта талқылаңдар.

8-тапсырма. Мәтіннен есімдіктерді мағыналық жақтан байланысып тұрған сөзбен бірге теріп жаз. Осы сөз тіркестерін қатыстырып, сөйлем құра.

АЙТЫЛЫМ

11-тапсырма. Сұрақтарға жауап бер.

- Маған ... қиын болды.
- Мен ... тапсырмаларын орындадым.
- Мен ... екенін түсіндім.
- Мен ... үйрендім.
- Мен ... таңғалдым.

Есте сақта!

Заманауи ат спортының түрлерімен таныстым. Қазақтың ұлттық ат спортының ерекшеліктерін білдім. Ұлттық ат спортынан түрлі халықаралық деңгейде жарыстар өтетіні туралы ақпарат алдым.